

YHDENVERTAISUUS- JA TASA- ARVOLAUTAKUNTA/Täysistunto

Hautaustoimi, uskonnottomat hautajaiset, kirkon tilojen luovuttaminen, syrjintäoletaman syntyminen

Diaarinumero: YVTLTK/2XX/2017

Antopäivä: XX.XX.2018

Hakija katsoi tulleen syrjityksi, kun evankelis-luterilainen seurakunta olisi luovuttanut hautausmaan krematorion yhteydessä olleen kappelinsa hänen äitinsä uskonnottoman muistotilaisuuden järjestämiseen vain sillä ehdolla, että pappi olisi suorittanut vainajan siunauksen.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoi asiassa syntyneen syrjintäoletama, koska saadun selvityksen mukaan monissa seurakunnissa seurakunnan tiloja oli luovutettu käytettäväksi myös uskonnottoman muistotilaisuuden järjestämiseksi.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta totesi hautaustoimilaista ja sen esitöistä sekä kirkkolaista ja kirkkojärjestyksestä käyvän ilmi, että kirkon kappelien käyttämisestä ja käyttöön luovuttamisesta säädetään hautaustoimilain sijasta kirkkolailla, kirkkojärjestyksellä sekä kirkon omilla suosituksilla, jotka perustuvat oleellisesti kirkon näkemykseen evankelis-luterilaisen uskonnon tulkinnasta.

Evankelis-luterilaisen seurakunnan ja Suomen evankelisluterilaisen kirkon perusteet olla luovuttamatta sen omia kirkollisin toimituksin pyhitettyjä tiloja uskonottomien tilaisuuksien pitämiseen perustuvat kirkon perustuslaissa tunnustetun itsehallinnon piiriin kuuluvaan ja perustuslaissa uskonnonvapautena turvattuun kirkon omaan uskonto- ja pyhyyskäsitteeseen, joista päättäminen kuuluu kirkolle itselleen.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoi asiassa syntyneen syrjintäoletaman kumoutuneen ja hylkäsi hakemuksen.

Asian tausta

Hakijan äidin uskonnottomat hautajaiset pidettiin elokuussa 2016. Vainaja haudattiin evankelis-luterilaisen seurakunnan ylläpitämälle hautausmaalle. Seurakunta ei suostu antamaan hautausmaan krematorion kappelia vainajan saattotilaisuuden järjestämiseen, ellei tilaisuudessa pappi suorita vainajan siunausta.

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon piispainkokous on antanut vuonna 2005 ohjeistuksen, jonka mukaan sakraaliloiksi vihittyjen tilojen kuten kappelin tai siunauskappelin tilojen antamisesta ei-kristillisen tai uskonnottoman tilaisuuden pitopaikaksi tulee pidättäytyä ja vuonna 2012 suosituksen, jonka mukaan siunauskappeli voidaan pastoraalisten syiden takia antaa muiden uskontojen mukaisiin hautajaisiin.

Seurakuntien käytännöt kappelien antamisesta uskonottomien tilaisuuksien pitopaikaksi vaihtelevat, ja osa seurakunnista luovuttaa kappelin myös uskonnottoman saattotilaisuuden pitopaikaksi.

Hakijan vaatimukset

Hakija pyytää yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakuntaa toteamaan, että evankelis-luterilaisen seurakunnan menettely olla myöntämättä hautausmaan kappelia hänen äitinsä hautajaisten uskonnottona saattotilaisuuden järjestämiseen sekä Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ohjeet seurakuntien hautausmaiden tilojen käytöstä ovat syrjiviä, ja kieltämään vastaajaa uusimasta syrjivää menettelyään.

Hakijan perustelut

Hakija katsoo tulleen syrjityksi, kun evankelis-luterilainen seurakunta olisi luovuttanut hautausmaan krematorion yhteydessä olleen kappelinsa hänen äitinsä uskonnottona muistotilaisuuden järjestämiseen vain sillä ehdolla, että pappi olisi suorittanut vainajan siunauksen. Tällaisen uskonnollisen seremonian liittäminen vainajan saattotilaisuuteen ei olisi ollut vainajan tai hakijan uskonnottona vakaumuksen mukaista.

Hakija katsoo menettelyn perustuneen Suomen evankelis-luterilaisen kirkon antamiin yleisiin suosituksiin, joilla syrjitään uskonnottomia ja toisuskoisia ihmisiä hautausmaiden julkisesti rahoitetussa yhteiskunnallisessa palvelutoiminnassa.

Hautausmaailain mukaan Suomen evankelis-luterilaisen kirkon seurakuntien kirkon tulee ylläpitää yleisiä hautausmaita, joten seurakuntien ylläpitämille hautausmailla haudataan myös uskonnottomia ja evankelis-luterilaiseen kirkkoon kuulumattomia vainajia. Kyse on hautausmaailain mukaisesta julkisesta tehtävästä. Hautausmaailain lähtökohtana on vainajan vakaumuksen kunnioittaminen hautaamisessa, ja hautaamisen yhteydessä pidetään myös uskonnottomia saattotilaisuuksia, joilla on jo pitkät perinteet. Vainajien siunaustilaisuuksia pidetään kappeleissa, kuten myös uskonnottomia saattotilaisuuksia, jos seurakunta antaa kappelin uskonnottona saattotilaisuuden pitämiseen.

Hakija katsoo kappelien kuuluvan luonnollisena osana seurakuntien hautausmaiden palvelurakenteeseen ja ne ovat osa näiden yleisten hautausmaiden toimintaa, johon käytetään valtion tukea ja palvelumaksuja. Hautausmaiden ja krematorioiden kappelien ylläpito ja käyttö liittyvät käytännössä hautausmaailain, joka on julkinen tehtävä. Uskonnottomat ihmiset ovat yhteisöveron kautta olleet vuosikymmenien mittaan osallisena hautausmaiden yhteydessä olevien tilojen kulujen kattamiseen, ja siten myös uskonnottomille ja muille kirkkoon kuulumattomille voidaan katsoa kuuluvan noiden perusfasiliteettien käyttöoikeus.

Hakija pitää epäyhdenvertaisena myös sitä, että joissakin seurakunnissa kappelin saa myös uskonnottona saattotilaisuuden pitopaikaksi, ja useissa seurakunnissa taas vastaavaa mahdollisuutta ei myönnetä. Koska osa seurakunnista sallii uskonnottomien saattotilaisuuksien järjestämisen kappeleissaan, voidaan uskontoon ja vakaumukseen perustuva syrjivä menettely hautausmaiden tilojen käyttämisessä hyvin käytännössä lopettaa.

Vastaajan vastaus

Vastaajat kiistävät menetelleensä asiassa syrjivästi ja katsovat, että hakemus tulisi hylätä.

Vastaaajan perustelut

Kirkkohallituksen mukaan seurakunnat eivät erittele haudattavia vainajia heidän tunnustuksensa mukaan. Oikeus tulla haudatuksi yleiselle, kristillisesti vihitylle hauta-alueelle on niin kirkkoon kuuluvilla kuin kirkkoon kuulumattomillakin. Sama koskee tunnustuksettomia hauta-alueita.

Hautaustoimilain veloitteet eivät koske seurakuntien muita rakennuksia tai tiloja. Seurakunnilla ei ole velvollisuutta luovuttaa tilojaan muuhun kuin kirkkojärjestyksessä säädettyyn ja seurakunnan itse määrittelemään käyttöön. Vainajien säilytystilasta ei ole säädetty hautaustoimilaissa tarkemmin, mutta vuonna 2005 kirkkohallitus antoi suosituksen, jonka mukaan vainajan säilytystilaa voidaan pitää välttämättömänä hautaamiseen liittyvänä palveluna.

Kirkkojärjestyksen mukaan siunauskappeli vihitään Jumalalle pyhitetyksi huoneeksi, jonka jälkeen sitä voidaan käyttää vain sen pyhyyteen soveltuviin tarkoituksiin. Siunauskappelin käyttämisestä päättävät kirkkoherra ja kirkkoneuvosto tai seurakuntaneuvosto yhdessä ja kirkkoherra valvoo tilan käyttöä.

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon piispainkokouksen vuonna 2005 hyväksymän Kirkollisten toimitusten oppaan mukaan sakraalilaksi vihitty paikka, kuten kappeli, voidaan tilapäisesti luovuttaa toisen kristillisen yhteisön käyttöön. Näiden tilojen antamisesta ei-kristillisen tai uskonottoman tilaisuuden pitopaikaksi tulee pidättäytyä. Vuonna 2012 piispat ovat suositelleet, että erityisten pastoraalisten syiden takia siunauskappeli voidaan antaa muiden uskontojen mukaisiin hautajaisiin. Seurakunnilla on kirkkolain ja kirkkojärjestyksen mukainen laaja itsemääräämisoikeus näiden periaatteiden soveltamisessa, joten käytännöt vaihtelevat seurakunnittain paikallisten olosuhteiden mukaisesti.

Hakemuksessa mainituille ei-uskonnollisille tilaisuuksille on mahdollista järjestää erilaisia kuntien, yhdistysten ja yritysten ylläpitämiä tiloja, jos seurakunnan tilat eivät tule kysymykseen.

Hautaustoimilain mukaan yleisten hautausmaiden ylläpidosta aiheutuviin kustannuksiin käytettävissä olevasta rahoituksesta on säädetty erikseen. Lain voimaan tullessa seurakunnat saivat yhteisöverotuloista osuuden, minkä katsottiin merkitsevän valtion osallistumista kustannuksiin. Yhteisövero-osuuden käytöstä ei ollut kuitenkaan tarkemmin säädetty tai määrätty. Käytäntö muuttui vuoden 2016 alusta, kun tuli voimaan laki valtion rahoituksesta evankelis-luterilaiselle kirkolle eräisiin yhteiskunnallisiin tehtäviin. Lain mukaan evankelis-luterilaiselle kirkolle myönnetään vuosittain rahoitusta muun muassa hautaustoimeen liittyviin laissa säädettyihin tehtäviin. Kirkkohallitus oli jo vuonna 2012 antanut seurakunnille ohjeen kustannusten kohdentamisesta hautaustoimen tehtäväalueelle. Siunaustilaisuuksien ja muistotilaisuuksien järjestämisestä aiheutuvia kuluja ja tuottoja ei enää kirjattu hautausmaakiinteistöille. Siunauskappeliin ja muut vainajien siunaamisesta aiheutuneet kulut eivät enää sisälly hautaustoimen tehtäväalueille kohdennettuihin kustannuksiin.

Kirkkohallitus katsoo voimassa olevien käytäntöjen ja kirkkohallituksen asiasta antamien ohjeiden olevan lain mukaisia, eikä katso niiden olevan syrjiviä. Seurakuntien erilaiset periaatteet tilojen käytöstä kuuluvat seurakuntien itsemääräämisoikeuden piiriin ja niitä voidaan pitää hyväksyttävänä. Vaatimus, jonka mukaan seurakuntien tulisi luovuttaa kirkollisverovaroin ylläpidettäviä tilojaan rajoituksetta kirkkoon kuulumattomien käyttöön tai ei-kristillisiin tilaisuuksiin, loukkaisi seurakuntien jäsenten yhdenvertaisuutta.

Kirkkohallitus katsoo, että hakemus tulisi perusteettomana hylätä.

Evankelis-luterilainen seurakunta toteaa, että kappelin sakraalitilan ylläpito ei kuulu valtionrahoituksen piiriin, eikä seurakuntayhtymä ole lailla velvoitettu luovuttamaan tilojaan ei-seurakunnallisiin tilaisuuksiin. Kappelirakennuksen ylläpitokustannukset jaetaan siten, että valtion tukemaan hautaustoimintaan kohdennetaan krematorion ja vainajien säilytystiloista syntyvät kustannukset. Kappelisalin ja siihen liittyvien tilojen kustannuksista vastaa seurakuntayhtymä kirkollisverovarostaan.

Koska sakraalitilojen ylläpito tapahtuu kirkollisverovaroin, eli kirkon jäsenet kustantavat ylläpidon, ei olisi yhdenvertaista jäseniä kohtaan antaa tiloja ei- uskonnolliseen käyttöön. Piispainkokouksen toimitusten oppaassa annetaan ohje, jonka mukaan sakraalilaksi vihityn kappelin antamisesta ei-kristillisen tai uskonottoman tilaisuuden pitopaikaksi tulee pidättäytyä.

Kirkkojärjestyksen 14 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan, kun kirkko on vihitty, sitä saa käyttää vain sen pyhyteen soveltuviin tarkoituksiin. Kirkon käyttämisestä päättävät kirkkoherra ja kirkkoneuvosto tai seurakuntaneuvosto yhdessä. Kirkkoherra valvoo kirkon käyttöä. Kappelista on soveltuvin kohdin voimassa, mitä 2 §:n 1 momentissa säädetään kirkosta.

Evankelis-luterilainen seurakunta katsoo, että hakemus tulisi aiheettomana hylätä.

Esittelijän esitys

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta hylkää hakemuksen.

Kysymyksenasettelu

Hakijan vaatimukset koskevat kirkon omien menettelyjensä mukaisesti pyhittämän kappelin luovuttamista uskonottoman vainajan saattotilaisuuden pitämiseen.

Asiassa on kysymys siitä, onko hakija tullut epäsuotuisammin kohdelluksi vakaumuksensa johdosta kuin muut, kun seurakunta ei suostunut antamaan hautausmaan krematorion kappelia vainajan saattotilaisuuden järjestämiseen, ellei pappi olisi suorittanut tilaisuudessa vainajan siunausta.

Perustelut

Sovellettavat oikeusohjeet

Yhdenvertaisuuslakia (1325/2014) sovelletaan sen 2 §:n 1 momentin mukaan julkisessa ja yksityisessä toiminnassa. Yhdenvertaisuuslain 2 §:n 2 momentin mukaan lakia ei kuitenkaan sovelleta uskonnonharjoitukseen.

Yhdenvertaisuuslain esitöiden (HE 19/2014 vp., s. 56) mukaan uskonnonharjoittamiseen kuuluu esimerkiksi jumalanpalvelus sekä muut uskonnolliset toimitukset ja tilaisuudet evankelis-luterilaisessa kirkossa.

Perustuslain (731/1999)11 §:n mukaan jokaisella on uskonnon ja omantunnon vapaus, johon sisältyy oikeus tunnustaa ja harjoittaa uskontoa, oikeus ilmaista vakaumus ja oikeus kuulua tai olla

kuulumatta uskonnolliseen yhdyskuntaan. Kukaan ei ole velvollinen osallistumaan omantuntonsa vastaisesti uskonnon harjoittamiseen.

Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

Perustuslain 76 §:n mukaan kirkkolaissa säädetään Suomen evankelis-luterilaisen kirkon järjestysmuodosta ja hallinnosta. Kirkkolain säätämisyjärjestyksestä ja kirkkolakia koskevasta aloiteoikeudesta on voimassa, mitä niissä mainituissa laeissa erikseen säädetään.

Kirkkolain (1054/1993) 2 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan kirkolla on yksinoikeus ehdottaa kirkkolakia kaikesta, mikä koskee ainoastaan kirkon omia asioita, sekä kirkkolain muuttamista ja kumoamista.

Hautaustoimilaissa (457/2003) säädetään sen 1 §:n 1 momentin mukaan ihmisen ruumiin hautaamisesta ja tuhkaamisesta, tuhkan käsittelystä sekä hautausmaan ja yksityisen haudan perustamisesta, ylläpidosta, hoitamisesta ja lakkauttamisesta sekä krematorion perustamisesta. Lain 1 §:n 2 momentin mukaan hautaustoimesta evankelis-luterilaisen kirkon ylläpitämällä hautausmaalla on lisäksi voimassa, mitä kirkkolaissa (1054/1993) säädetään sekä niiden nojalla säädetään tai määrätään.

Hautaustoimilain 2 §:ssä säädetään yleinen velvollisuus käsitellä vainajan ruumista ja tuhkaa arvokkaalla ja vainajan muistoa kunnioittavalla tavalla.

Vainajan ruumiin hautaamisessa ja tuhkaamisessa sekä tuhkan käsittelyssä tulee kunnioittaa vainajan katsomusta ja toivomuksia.

Hautaustoimilain 3 §:ssä velvoitetaan evankelis-luterilaisen kirkon seurakunnat tai seurakuntayhtymät ylläpitämään yleisiä hautausmaita. Lain 4 §:n 1 momentin mukaan ne ovat velvollisia vaadittaessa osoittamaan hautasijan vainajalle, jonka kotikuntalaissa tarkoitettu kotikunta oli kuolinhetkellä seurakunnan tai seurakuntayhtymän alueella.

Yhdenvertaisuuslain soveltamisala

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta toteaa yhdenvertaisuuslain soveltamisalan olevan yleinen kuitenkin niin, että uskonnonharjoitus on yksityis- ja perhe-elämän piiriin kuuluvan toiminnan lisäksi rajattu yhdenvertaisuuslain soveltamisalan ulkopuolelle 2 §:n 2 momentissa.

Yhdenvertaisuuslain esitöiden (HE 18/2014 vp, s. 55) mukaan uskonnonharjoittamisella viitataan toimintaan, joka kuuluu uskonnonvapauden ydinalueeseen perustuslain 11 §:n sekä Euroopan ihmisoikeussopimuksen 9 §:ää koskevan tulkintakäytännön mukaisesti.

Edelleen lain esitöistä ilmenee, että uskonnonharjoittamiseen katsotaan kuuluvan esimerkiksi jumalanpalvelus (PeVL 7/2005 vp, s. 5) sekä muut uskonnolliset toimitukset ja tilaisuudet evankelisluterilaisessa kirkossa, ortodoksisessa kirkkokunnassa ja muussa uskonnollisessa yhdyskunnassa sekä helluntaiseurakunnan kaltaisissa uskonnollisissa yhdistyksissä. Uskonnonharjoittamiseen kuuluu myös tällaisten yhteisöjen ja yhdistysten uskonnonharjoitukseen kiinteästi liittyvä opetus- ja julistustoiminta, jollei Euroopan unionin lainsäädännöstä muuta johdu.

Yhdenvertaisuuslain esitöiden mukaan esimerkiksi avioliittoon vihkiminen on uskonnollisessa yhdyskunnassa osa uskonnon harjoittamisen oikeutta (ks. PeVL 8/2008 vp, s. 2). Toisaalta esimerkiksi koulujen päättäjaisperinteeseen kuuluvan suvivirren laulamista ei katsota uskonnonharjoittamiseksi (PeVM 10/2002 vp, s.4 ja7).

Käsillä olevassa asiassa on kysymys siitä, että seurakunta ei ole antanut hautausmaan krematorion kappelia vainajan saattotilaisuuden järjestämiseen. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo yhdenvertaisuuslain esitöissä uskonnonharjoittamisesta esitetty huomioon ottaen, ettei kappelin antaminen vainajan saattotilaisuuden järjestämiseen ole yhdenvertaisuuslain 2 §:n 2 momentissa tarkoitettua uskonnon harjoittamista.

Syrjintäolettamien syntyminen

Yhdenvertaisuuslain 28 §:n mukaan vireillepanijan on syrjintää tai vastatoimia koskevaa asiaa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa käsiteltäessä esitettävä selvitystä seikoista, joihin vaatimus perustuu. Jos asiaa käsiteltäessä esitettyjen selvitysten perusteella voidaan olettaa syrjinnän tai vastatoimien kieltoa rikotun, vastapuolen on kumotakseen oletuksen osoitettava, että kieltoa ei ole rikottu.

Syrjintäolettamien syntyminen säännöksessä tarkoitettulla tavalla edellyttää, että vireillepanijan esittämien tai muiden asiaa käsiteltäessä esiin tulleiden seikkojen perusteella voidaan objektiivisesti arvioiden olettaa syrjinnän kieltoa rikotun. Täyttä näyttöä syrjinnästä ei edellytetä, vaan riittävää on, että asiaa käsittelevälle viranomaiselle syntyy esille tulleiden seikkojen valossa perustellusti oletettava syrjinnän kiellon vastaisesta menettelystä. (HE 19/2014 vp s. 93).

Asiassa saadusta selvityksestä ilmenee, että hakija ei ole saanut käyttöönsä seurakunnan hautausmaan kappelia äitinsä hautauksen yhteydessä pidettävää uskonnotonta muistotilaisuutta varten, vaikka monissa seurakunnissa sellainen on ollut mahdollista. Tällä perusteella yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo hakijan esittäneen sellaista selvitystä, että asiassa on syntynyt syrjintäolettava.

Hakija ei ole väittänyt, että häntä olisi syrjitty hautapaikan saamisessa äidilleen tai muutoinkaan välittömästi hautausoimilain mukaiseen hautaustoimeen liittyen. Näin ollen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, ettei asiassa ole syntynyt syrjintäolettavaa hautausoimen osalta.

Syrjintäolettamien kumoaminen

Hakijan väitteet syrjinnästä kohdistuvat kirkon omien menettelyjensä mukaisesti pyhittämien rakennusten ja tilojen kuten siunauskappelin luovuttamiseen uskonnotottoman saattotilaisuuden pitämiseen.

Hautausoimilain esitöistä ilmenee, ettei seurakunnalla olisi lakiin perustuvaa velvollisuutta siunauskappelin, kirkon tai muun vastaavan tilan vuokraamiseen, koska hautausoimilain mukainen seurakuntien ja seurakuntayhtymien velvollisuus koskee hautausmaiden ylläpitoa. (HE 204/2002 vp., s. 14)

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta toteaa hautausoimilaista ja sen esitöistä sekä kirkkolaista ja kirkkojärjestyksestä käyvän ilmi, että kirkon kappeliin käyttämisestä ja käyttöön luovuttamisesta säädetään hautausoimilain sijasta kirkkolailla, kirkkojärjestyksellä sekä kirkon omilla suosituksilla, jotka perustuvat oleellisesti kirkon näkemykseen evankelis-luterilaisen uskonnon tulkinnasta.

Evankelis-luterilaisen seurakunnan ja Suomen evankelisluterilaisen kirkon perusteet olla luovuttamatta sen omia kirkollisin toimituksin pyhitettyjä tiloja uskonnottomien tilaisuuksien pitämiseen perustuvat kirkon perustuslaissa tunnustetun itsehallinnon piiriin kuuluvaan ja perustuslaissa uskonnonvapautena turvattuun kirkon omaan uskonto- ja pyhyyskäsitteeseen, joista päättäminen kuuluu kirkolle itselleen.

Perustuslain 76 §:stä ja sen nojalla säädetystä kirkkolaista ja sen säätämisjärjestysmääräyksistä käy ilmi kirkon itsehallinnollinen asema suhteessa valtiovaltaan omissa asioissaan. Kirkon pyhiä toimituksia ja sen pyhitetyiksi katsomien rakennusten käyttöä koskevien säännösten tulkitseminen kuuluu kirkolle itselleen ja sen toimielimille. Kirkolla itsellään on toimivalta yhdenmukaistaa sen piirissä vaihtelevat käytännöt kappeliin luovuttamisesta uskonottomien vainajien saattotilaisuuksien pitämiseen.

Edellä esitetyillä perusteilla yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, että asiassa syntynyt syrjintäoletta on yhdenvertaisuuslain 11 §:n nojalla kumoutunut.

Johtopäätös

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta hylkää hakemuksen, koska asiassa saadun selvityksen perusteella syntynyt syrjintäoletta on kumoutunut.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan päätös

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta päätti hyväksyä esittelijän esityksen.

Lainkohdat

Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) 2 §, 11 §, 20 §, 21 §, 28 §

Kirkkolaki (1054/1993) 2 luvun 2 § 1 momentti

Kirkkojärjestys (1055/1993) 14 luku 2 §

Hautaustoimilaki (457/2003) 1 §, 2 §, 3 §, 4 § 1 momentti

Laki yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnasta (1327/2014) 1 §, 7 §, 13 § 1 momentti

Perustuslaki (731/1999) 1 § 2 momentti, 2 §, 6 §, 11 §, 22 §, 76 §

Muutoksenhaku

Muutoksenhakuohjaus liitteenä.

Asian ovat päättäneet Tuomas Ojanen, Timo Harrikari, Paula Ilveskivi, Riitta-Maija Jouttimäki, Juha Lavapuro, Katja Leppänen, Jukka Lindstedt, Pirkko Mahlamäki, Liisa Nieminen, Husein Muhammed, Jukka Siro, Henrik Gustafsson, Niina Mäntylä. Asian esittelijä Juhani Kortteinen.